

דף פרפראות נצבים וילך

לעילוי נשמת: מרת רותי בודא עדיקה בת עזיזה ע"ה

להצלחת: יעקב בן אורה הי"ו - אושרית בת חנה תחי' | דוד בן אורה הי"ו - מוריה בת מיכל תחי'

"אתם נצבים" (כ"ט - ט')

פרשיות נצבים וילך האזינו, נקראים בדרך כלל סמוך לראש השנה ובין ראש השנה ליום כיפור וסוכות, והגמ' בראש השנה (ט"ז:) אומרת, צדיקים נחתמים לאלתר לחיים, בינוניים תלויים ועומדים עד יום הכיפורים, רשעים לאלתר למיתה. רבי משה וולפסון זצ"ל בספרו בספר "אמונת עיתך" כותב, מצאנו דבר פלא, פרשת נצבים יש בה ארבעים פסוקים, פרשת וילך שלושים פסוקים ופרשת האזינו חמישים ושנים פסוקים. פרשת וילך שלושים פסוקים, כנגד שלושים יום של חודש אלול שבו הצדיקים ממהרים לחזור בתשובה. פרשת נצבים ארבעים פסוקים, כנגד הבינוניים שעדיין תלויים ועומדים עד יום הכיפורים, שהוא יום הארבעים מחודש אלול. פרשת האזינו חמישים ושנים פסוקים, כנגד הרשעים שנזכרים לשוב בהושענא רבה, יום החמישים ואחד, שהוא יום מסירת הפתקים, ואם זוכה האדם לשוב בתשובה, מגיע ליום החמישים ושנים שהוא שמיני עצרת זוכה ל"וזאת הברכה".

"אתם נצבים היום כלכם" (כ"ט - ט')

"ותראו את שקוציהם" על שם שהיו מאוסים כשקצים, "גלוליהם", שהיו מוסרחים ומאוסין כגלל "עץ ואבן", אותן של עצים ושל אבנים ראיתם בגלוי לפי שאין העובדי כוכבים יראים שמא יגנבו אבל של כסף וזהב עמהם בחדרי משכיתם הם לפי שהם יראים שמא יגנבו. (רש"י)

מבאר רבי איצלה וולוז'ניר בספרו "פה קדוש", מאחר שישראל רואים שלגויים העובדים לשקצים ולגלולים יש כסף וזהב ויש להם הצלחה בתחום הכספי, הם עלולים לחשוב שאולי בכל זאת יש משהו... ולכן מזהירה התורה "פן יש בכך איש או אשה וכו' שרש פורה ראש ולענה" החושב כי אפשר לעבור עבירות וגם לחיות טוב, ולמרות שבשררות ליבו ילך, הוא משוכנע כי "שלוש יהיה לי". בענין זה כותב ה"עריב נחל", לגבי נביא השקר המנסה לפתות לעבוד עבודה זרה, אמרה התורה "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וכו' כי מנסה ה' אלקיכם אתכם" (דברים י"ג - ד'), כלומר, הקב"ה רוצה להרגיל אותנו לעבוד אותו מתוך אהבה, למרות ההצלחה והתועלת המדומה שרואים אצל עובדי כוכבים. בדרך הלצה אמר על כך ה"תולדות יעקב יוסף", התורה אומרת (בראשית י"ד - כ"א) "ויאמר מלך סדום אל אברם תן לי הנפש והרכוש קח לך", מלך סדום הוא רמז ליצר הרע, והוא אומר ל"אברם" שהוא הצדיק, "תן לי הנפש", הפקר את נשמתך כרצונו של היצר, ועל ידי זה "והרכוש קח לך", אתן לך הצלחה מדומה, שכן בגלל הצלחה מדומה זו יכול האדם לאבד את עולמו, וזה הרי רוצה היצר.

"אתם נצבים היום כלכם" (כ"ט - ט')

בתפלת נשמת כל חי אנו אומרים "וכל קומה לפניך תשתחוה". כותב בספר "תכלת מרדכי" בשם המגיד רבי מיכל מזלוטשוב, האדם השלם, גם כשעומד זקוף, הוא משתחוה לפני הקב"ה, שכן עצם הדבר שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים ועול מצוות, ויש בו יראת שמים ויראת חטא, בזה הוא משתחוה לקב"ה. לעומת זאת הרשע, גם כשהוא נראה שהוא משתחוה, הוא עושה זאת רק כלפי חוץ, וכמאמר הנביא ישעיה (כ"ט - י"ג) "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני וכו' הלכך כאגמן ראשו". כלומר, האם להשתחויה מעין זו התכוון הקב"ה? ודאי שלא. הקב"ה רוצה שאדם ישתחוה באמת, בפנימיות נפשו, לא בגופו בלבד. וזה הפרוש כאן בפרשתנו, "אתם נצבים היום כלכם", למרות היותכם "עומדים", הנכם "לפני ה' אלקיכם", משתחווים וכפופים לפניו יתברך.

"אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם" (כ"ט - ט')

המילה "היום" מורכבת מ-ה' ו-יום. אומר הגר"א מוילנא, זה רמז לכך שישנם חמש ימי דין בשנה בהם נצבים כל עם ישראל לפני ה' אלקיכם. ואלו הם, שני ימי ראש השנה, יום הכיפורים, הושענא רבא (גמר החיתום) ושמיני עצרת שבו נותנים את הפתקאות לשלוחים לבצע גזר הדין.

"אתם נצבים היום כלכם וכו' כל איש ישראל" (כ"ט - ט')

לכאורה אם כתוב "כלכם", מה הסיום "כל איש ישראל"? בספר "לחם אשר" מתרץ לפי מה שכתוב במסורה על הפסוק "אפס קצהו תראה וכלו לא תראה" (במדבר כ"ג - י"ג) וכן בשיר השירים (ה' - ט"ו) "וכלו מחמדים". ופירושו, כל אדם כיחיד, הוא מלא חסרונות, רק בכלל ישראל הוא מלא מעלות. וזהו "אפס קצהו תראה", אצל יהודים בודדים תמצא חסרונות, "וכלו לא תראה", כלל ישראל הוא בלי פגם, "כולו מחמדים" ולא תחול עליהם כל קללה. ואפשר להוסיף, "כולך יפה רעיתי", כשאת "כולך", מעורבת בכלל, את יפה "ומום אין בך".

וזו כוונת חז"ל בגמ' בברכות (נ"ז.), אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון, הדגש הוא על מילת "שבך" וכלולים עמך, הם מלאים במצוות כרימון. וזהו "אתם נצבים היום כלכם לפני ה'", שאתם בבחינת כלכם, מחוברים זה לזה, צמודים לכלל ישראל, אז "כל איש ישראל", כל איש ביניכם הוא בחינת "ישראל אשר בך אתפאר".

"טפכם נשיכם" (כ"ט - י')

שואל רבי זלמן סורוצקין בספרו "אזנים לתורה", מדוע כאן הקדים טף לנשים, ואילו ב'הקהל' (לקמן ל"א - י"ב) הקדים נשים לטף שנאמר 'הנשים והטף'. ופירש, כאן לענין כריתת הברית על מצות התורה - הקדים את המצווים על כל מצוות התורה, והנשים הרי פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא. אבל הטף באנשים, סופם להיות חייבים בכל מצוות התורה, והברית נכרתה לעולם ועד ואפילו עם נשמות העתידות להיברא, ממילא הקדים את הטף לנשים. אבל במצות הקהל שבאים לשמוע דברי תורה, נשים שומעות ומבינות ומקיימות את אשר שמעו בנוגע להן, משא"כ הטף שאין לו מושג ממה שקוראים שם, והוריו מביאים אותו רק כדי לקבל שכר על זה, לפיכך הקדים שם נשים לטף.

"מחטב עציך ועד שאב מימין" (כ"ט - י')

מלמד שבאו כנעניים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושוע, וזהו האמור בגבעונים "ויעשו גם המה בערמה ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים". (רש"י) בספר "פנים יפות" לבעל ההפלאה שואל, איך קיבלו אותם כגרים, הרי הגמ' ביבמות (מ"ו.) אומרת, אין גרות ללא מילה וטבילה, ובמדבר הרי אי אפשר היה למול? ומתוך, ישראל באמת לא מלו את עצמם בגלל הסכנה, כיון שלא נשבה רוח צפונית, ואפילו שסכנה זו אינה וודאית, בכל זאת אפילו ספק פיקוח נפש דוחה את כל המצוות, וכמו שהגמ' ביומא (פ"ה:) אומרת, "אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה". אבל דין זה נאמר רק בישראל, אבל גוי שבא להתגייר, מותר לו להכניס עצמו בספק סכנה כדי שיתגיירו ויקיימו כל המצוות. ומוסיף עוד, כי אותם כנענים שמסרו נפשם להיכנס בספק פיקוח נפש הם שנתמנו על ידי משה רבנו לחטוב עצי המערכה למזבח, אבל אותם אלו שלא מלו, הם נהיו שואבי המים, וזהו מה שאמרה התורה "מחטב עציך", החשובים שבהם, "עד שאב מימין", הפחותים שבהם.

"לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו אשר ה' אלקיך כרת עמך היום" (כ"ט - י"א)

כותב הנצי"ב בספרו "העמק דבר", אפילו שאי אפשר לכרות ברית עם הקטנים כיון שאינם בני דעת, בכל זאת הברית שאני כורת איתכם היום מועילה גם להם, שהרי היא זכותם, כמו שמצינו ביבמות (מ"ח.) שאב מגייר את בנו הקטן בעל כורחו, כיון שזכות היא לו, כך ישראל יכולים לכרות ברית גם בשביל בניהם, כי זכות היא להם.

"ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם" (כ"ט - ט"ז)

לשון הפסוק צריך ביאור, מתחילה מתחיל שהעבודה זרה היא שקוציהם וגלליהם, ולבסוף מסיים שהעבודה זרה היא כסף וזהב, אומר הרב מברסק, כך דרך העולם, בתחילה העבודה זרה היה אצלכם שיקוץ, התייחסתם אליהם כמו גללים, נגעלתם מדרך חיים זו. לאחר זמן, כשאתה מתרגל, זה בחזקת עץ ואבן, לא כל כך נורא. לאחר מספר שנים זה הופך לכסף וזהב, ובמשך הזמן "אשר עמהם", זה כבר נהיה חלק ממכם.

"שרש פרה ראש ולענה" (כ"ט - י"ז)

כותב הגר"א מוילנא, משמעות הכתוב, כי הפירות הרעים הצומחים במהלך הדורות, מהשורש הם באים, וכמו שאמרו חז"ל, פסל מיכה עבר עם ישראל בים, והרי כמה מאות שנים חלפו מיציאת מצרים ועד לפסל מיכה, אלא ה"שורש" ממנו צמח האיש מיכה, שעבד לפסל, הוא שעבר איתם כבר אז. ולכן הסתלקה מיעקב השכינה כשראה את אפרים, ממנו עתיד לצאת ירבעם בן נבט.

וכן אמרו בגמ' סנהדרין (פ"ב:), הוא זמרי בן סלוא הוא שלומיאל בן צורי שדי הוא שאול בן הכנענית, וחלילה לומר שזמרי היה נשמה אחת עם שלומיאל הצדיק נשיא שבט מישראל, אלא הכוונה שגנאי הדבר לשבטו ולמשפחתו שיצא מהם זמרי, והיה החטא פורח מן השורש משאול בן הכנענית, וזהו "שרש פורה ראש ולענה".

"פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה" (כ"ט - י"ז)

המשגיח רבי דב יפה זצ"ל פירש את כוונת הפסוק כדלהלן. היו יהודים יקרים שהתורה היתה יקרה להם, אבל השקפתם היתה שיש לכבד גם מי שהוא לא שומר תורה בגלל דברים שונים, ואח"כ איבדו את הבנים שלהם. הם לא היו רעים, אבל שורש רע פעפע בקרבם, ומשום כך בניהם כבר התקדמו צעד נוסף, הם כבר סברו שאפשר להיות אדם חשוב גם בלי התורה. ישנם כאלו שהתורה יקרה להם, אבל הם רוצים גם עוה"ז, סופם שאצל בניהם הרצון יהיה רק עוה"ז. תפקידנו לדאוג לא רק שאנחנו נהיה כראוי, אלא גם בנינו יהיו כראוי. הקב"ה כרת איתנו ברית שלא רק אנו נהיה עובדי ה' כראוי, אלא גם בנינו. הסבא מסלבודקא זצוק"ל אמר, שאם הסבא גונב חידושי תורה, יתכן שהבן יהיה גנב ממש.

"והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי וגו'" (כ"ט - י"ח)

יש להבין כוונת הפסוק בלשונו "והתברך בלבבו" מהי הברכה שבלבבו? מבאר רבי צבי פסח פרנק זצ"ל רבה של ירושלים בספרו "הר צבי" עפ"י מעשה שהיה באחד שחילל את השבת, וכשהוכיחו אותו על זה אמר 'אתם תראו שאתקן את זה', ובמוצאי שבת נתן נדבה גדולה לתוך קופת ארץ ישראל, והתפאר לומר דבודאי מקובל דבר זה יותר, משאם לא היה מחלל את השבת ולא היה נותן בשביל עניי ארץ ישראל. ולזה אמר הכתוב "והתברך" - ר"ל שיתפאר בלבבו, כלומר בלבבו הטוב ובנדבתו, ויאמר דרחמנא ליבא בעי, לזה נאמר לא יאבה ה' סלוח לו. וכעין זה מפרש ב"כתב סופר", שבשומעו את דברי האלה הזאת, יאמר החוטא לעצמו - אחטא ואח"כ אתענה, או שהקב"ה יענישני בעוה"ז ואבוא לעוה"ב נקי, ונשמתי טהורה. וידוע ד'האומר אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה' (משניות יומא, פ"ח - מ"ט). וזה שאמר הכתוב "והיה בשמעו את דברי האלה וגו'" והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך", אף שאלך בשרירות לבי מ"מ יהיה שלום לי, "למען ספות הרוה את הצמאה" - שאח"כ אסגף עצמי. "לא יאבה ה' סלוח לו וגו' ורבצה בו כל האלה הכתובה וגו'", ועל אף זאת "ומחה ה' את שמו מתחת השמים" - ולא יטול שכר בעוה"ז.

"למען ספות הרוה את הצמאה" (כ"ט - י"ח)

בסנהדרין (ע"ו:) דרשו פסוק זה על המחזיר אבידה לנכרי. ופירש"י שהגויים נקראים "רוה" כיון שהם "שבעים ואינם צמאים ליוצרים", ולעומתם נקראת כנסת ישראל "צמאה" כי היא צמאה ומתאוה ליראת יוצרה ולקיים מצוותיו. ומי שמחזיר אבידה לגוי, מחבר ומשווה במעשהו זה בין גוי ליהודי ובין ה"רוה" ל"צמאה" (כ"י "ספות" הוא לשון חיבור, כמו "ספו שנה על שנה" [ישעיה כ"ט - א']), וזהו דבר שלילי שכן מראה בכך שהשבת אבידה אינה חשובה בעיניו כמצות הבורא, שהרי משיב אבידה גם לנכרי למרות שאינו מצווה ע"ז. כותב בספר "בארה של תורה", אם היו מבקשים מאיתנו להגדיר את ההבדל בין יהודי לגוי, היינו לבטח משתמשים בהגדרות של "צדיק ורשע" או "טהור וטמא", אך כאן התורה משתמשת בהגדרה אחרת לגמרי "צמאה ורוה". ואם היה נדמה לנו שהצמאון לתורה ומצוות הוא מעלה בעלמא, הרי שכאן בא הכתוב ומעניק לצמאון כובד משקל רוחני, רב מאין כמותו, עד שעליו עומד ההבדל שבין יהודי לגוי.

חוזר בתשובה

"לא יאבה ה' סלח לו" (כ"ט - י"ט) - לכאורה המשמעות של הפסוק שלא מועילה התשובה על עוון זה, ובוודאי מדובר שהוא חוזר בתשובה, כי אם הוא עדיין לא חזר בתשובה, מה החידוש בכך ש"לא יאבה ה' סלח לו". ולכאורה זה דבר פלא, במה חמור כל כך חטאו, עד שאין לו דרך לשוב בתשובה? כותב בעל ה"שואל ומשיב, מכאן ראייה ברורה לדברי הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ד' הלכה ב') שמונה את הדברים הנועלים בפני האדם את דרכי התשובה, ואחד מהם הוא מי שפורש מן הציבור, שבזמן שכולם עושים תשובה הוא לא עושה איתם, וזה נקרא "כי בשררות לבי אלך", לכן נועלים בפניו דרכי התשובה, ולכן "לא יאבה ה' סלוח לו".

יהודי בלב

בפטרבורג היה צנזור, יהודי מומר ששמו ישראל לנדא. לפני שהמיר דתו, חי חיים כפולים, בין הגויים נהג כמותם ואילו בביתו נהג כיהודי ירא שמים, התפלל כל יום, הקפיד על כשרות וגם עסק בלימוד הזוהר, וראה עצמו משהו מקובל. יום אחד בא אליו רבי יצחק אלחנן ספקטור, רבה של קובנא, בענין מסוים שהצריך שתדלנות בממשלה. התחיל להתפאר בפניו, שהוא מניח תפילין יום יום, וסיים, שהעיקר זה הלב, לא ההתנהגות החיצונית היא העיקר אלא הפנימיות, ובליבו הרי הוא צדיק גמור.

ענה לו ר' יצחק אלחנן, "ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם", אע"פ שלא תהיו אלא רואים את שקוציהם, אפילו שבליבכם תהיו רחוקים מהם מאוד, ומתחברים איתם רק בגלל "כסף וזהב אשר עמהם", כלומר, מתוך שאיפה להתקדמות במעמד ובעושר, "לא יאבה ה' סלח לו", שכן אתה בעצמך אולי תישאר ביהדותך, אבל "הדור האחרון, בניכם אשר יקומו מאחריכם", הדור הבא, הבנים, יהיו כבר לגויים בבחינת "והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה", גויים לכל דבר. סוף דבר, לא רק בניו של לנדא היו לגויים, אלא אף הוא עצמו המיר את דתו זמן קצר לאחר מכן.

כוחה של האמת

"אתם נצבים היום כלכם" (כ"ט - ט) - "אתם" אומר ה"בן איש חי", אותיות "אמת", בזכות האמת אתם יכולים לעמוד לפני ה' אלקיכם. ידוע המעשה באדם שהתחבר לחבורת פושעים ועבר על כל העבירות שבתורה. יום אחד בא לרב, ואמר לו כי הוא רוצה לחזור בתשובה, אך הוא אינו יכול. אמר לו הרב, גם אם אינך יכול, תקבל על עצמך לפחות דבר אחד, שאותו תשמור מכל משמר, ועליו תקפיד הקפדה מוחלטת. הסכים. אמר לו הרב, מכאן ולהבא תקפיד לא לשקר, תאמר רק אמת. קיבל האיש על עצמו. למחרת, באו חבריו לאסוף אותו כדי לבצע גניבה. תחילה הצטרף אליהם, אבל אז חשב בליבו, הרי אחרי שייודע ע דבר הגניבה, יבואו לחקור אותי ואאלץ לשקר ולהכחיש כל קשר למעשה, והרי התחייבתי לומר רק את האמת. אמר לחבריו, שהחליט לא להצטרף אליהם. למחרת, חזר מעשה זה על עצמו, וכך בכל פעם כשעמד לפשוט עצר את עצמו, כדי שלא יאלץ לשקר, עד שנהיה בעל תשובה גמור. אומר ה"בן איש חי", "אתם", אדם שהולך עם האמת, "נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם".

אקטואליה בפרשה

אם אני אומר לבן שלי כמה פעמים לנקות את השולחן אחרי ארוחת ערב, כנראה שפעם אחת לא מספיקה.. מדוע בפרשתנו עם ישראל כורת ברית עם הבורא למרות שהם כבר עשו זאת בהר סיני 40 שנה קודם? ברית זו נכרתת לפני שמשוה כותב את ספר התורה. משה מוודא שכל הניסים המופיעים בתורה וכל המחויבות המגיעה בעקבות כך מקובלת על כל אלו שחוו את הדבר בעצמם. רק כך גם 3000 שנה אחרי הם ישארו נאמנים לברית.

קבוצת סיכון

אתם לא חייבים להאמין אבל מעולם לא רצחתי... למען האמת גם אין לי פיתוי כזה. אבל תחשבו על מי שכן, כנראה שאצלו זה אפשרי. ואם זה אפשרי, אז כנראה הוא עדיין צריך להתמודד ולהתגבר על זה. על בסיס זה מזהירה פרשתנו את אלה שנחשפו לעבודה זרה שבמצרים להזהר שבעתים משום שהם בקבוצת סיכון. אבל בדיוק זה מה שמחדד לנו את המשפט המקסים 'במקום שבעלי תשובה עומדים אפי' צדיקים גמורים אינם עומדים.' הם פשוט מתמודדים!

למה להביא את הילדים!?

סיפר לי חבר שיצא לו להיות באיזה חור נידח בעולם ביום הכפורים עם קבוצת יהודים זקנים שבקושי זכרו את יהדותם. חברי התפלל כחזן, אך קומץ הזקנים לא ידע מה עליהם לעשות. לפתע כשחברי החל לנגן את הנגון המסורתי של 'סלח לנו' הצטרפו אליו הזקנים מבלי משים. משהו היה חרוט להם שם... פרשתנו מלמדת אותנו התורה להביא גם את התינוקות הקטנים למעמד ההקלה כשהמלך מקריא מספר התורה. אמנם הם לא יבינו דבר, אבל זה יחרט להם טוב מאוד בנשמה!

מנהל טוב

מנהלים גדולים באמת, בונים את המפעל בצורה כזו שהמפעל ימשיך לתפקד גם אחרי שהמנהל ילך. מי שבונה את המפעל על יכולותיו האישיות, יפרק אותו לכשיעזוב. משה רבנו נפרד מעם ישראל. בדברי הפרידה שלו הוא מקפיד להראות לנו שהוא רק היה שליח הבורא לבנות ולהוביל את העם. אותו בורא יוכל למצוא שליח אחר אחר מותו. כי מה שחשוב באמת זה העם ולא מנהיג כזה או אחר, גדול ככל שיהיה..

נקודה למחשבה

סיפר ה"אמרי אמת", כשהייתי בן שלוש, שאל אותי אבי ה"שפת אמת", איזו פרשה יקראו בשבת? עניתי לו, נצבים וילך. שאל אותי אבי, איך זה יכול להיות שני דברים סותרים, נצבים וילך? או הולכים (וילך)? אלא, הסביר לו אביו, כל ספר משנה תורה הם דברי תוכחה שהוכיח משה רבנו לבני ישראל, כמו כן, כאן אמר להם משה רבנו, ראו מצבכם, "אתם נצבים" - עומדים באותו מקום ואינם מתעלים ברוחניות, "וילך משה", ותפקידו של יהודי זה "וילך", ללכת ולהתעלות.

הפתגם: גדולתו של האדם אינה נמדדת במה שהוא השיג, אלא, במה שהוא נתן!!

~ שבת שלום ומבורך ~

ניתן להשיג את העלון באתר "לדעת נט".

לשותפות בהפצת וחזקת העלון - DAF126123@GMAIL.COM